

СТРАТЕШКИ ПРОГРАМИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ЛОКАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА

МИЛУТИН ЉЕШЕВИЋ^{*1}, БОЈАНА МИХАЈЛОВИЋ¹, РОДОЉУБ ЧУЧУЛОВИЋ¹

¹ *Универзитет у Београду – Географски факултет, Студентски трг 3/3, Београд, Србија*

² *Универзитет Сингидуну - Факултет за примењену екологију Футура, Лазаревачки друм 13-15, Београд, Србија*

Сажетак: Појам одрживи развој је новијег датума, али се том проблематиком човечанство бавило од својих зачетака. Још у античко време су бројни мислиоци сагледали истину да квалитет живота чини здравље, материјална добра и уредан друштвени живот. У данашње време о томе се размишља на знатно конкретнији начин. Наиме развијена је теорија одрживог развоја која је на међународном плану постала водећа премиса квалитета живота човечанства. Појам “одрживи развој” се различито тумачи. Међу представницима футуристичке елите високо развијених земаља под одрживим развојем се подразумева одржавање нивоа производње и потрошње ресурса на савременом нивоу како би се зауставила прекомерна потрошња природних ресурса и одржало стање животне средине. Тиме би се, у суштини, одржало стање економских односа у свету и конзервирао статус повлашћених нација стечен још у време великих колонијалних империја.

Кључне речи: локална заједница, стратегија развоја, одрживи развој, животна средина, економски развој, социјални развој

Увод

Теорија и пракса развојног планирања усвојила је низ домицилних и међународних принципа којима се руководи при разним облицима планског развоја од друштвеног, економског, енергетског, просторног, урбанистичког и свакако и планирања заштите животне средине и заштите од ризика односно акцидената и елементарних непогода. На том пољу се издвајају одређења:

- Основни концепт одрживог развоја је базиран на *принципу интегралности* друштвено-економског развоја и развоја квалитета животне средине. Интегрално планирање обухвата све сегменте друштва, средине у којој је то друштво “смештено”, окружење како физичко тако политичко. Политика интегралног планирања треба да обезбеди консензус потреба и ограничења, потреба и могућности, садашњости и будућности.
- Политика планирања мора да буде вођена принципом *научне заснованости*, што значи да мора да усагласи друштвене и личне потребе људи са савременим сазнањима о развоју технологије, могућностима заштите и унапређења здравља,

* E-mail: mljesevic@gmail.com

Рад представља резултат ангажовања на пројекту 146015 који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

мониторинга животне средине, те савремених захтева за квалитетнијим животом.

- Одрживи развој почива такође и на принципу *технолошке заснованости* што значи да се мора водити да економски развој, заштита животне средине, обезбеђење квалитетнијег живота становника мора базирати на савременим техничким и технолошким достигнућима.
- Развој је усмерен углавном у циљу квалитетнијег живљења и стога почива на *принципима хуманости*, а то значи да интерес човека као биолошког и социјалног бића мора да буде на првом месту при сваком планирању развоја и напретка.
- Поступак планирања и имплементације планова треба да се заснива на *принципу демократичности и јавности планирања*, да припрема за планирање, ток израде и конституисања планских одлука, а нарочито реализација морају бити такви да сви сегменти друштва од појединаца до локалних заједница и заједница које су интересно удружене морају бити обавештене, консултоване и њихово мишљење уважавано.
- Планирање развоја се мора базирати на принципима *хијерархичности интереса, циљева и потреба*. То значи да се морају планирати решења која су хитна, од већег значаја за друштво у целини имају опште и државне последице.

Сваки од напред наведених принципа у први план ставља захтеве и ограничења које претпоставља хумана страна развоја у коју животна средина и еколошко стање територије представља прворазредни интерес. У том смислу су доминантна следећа начела очувања: културног диверзитета, геодиверзитета, биодиверзитета, квалитета животне средине, здравља становника, људских права - једнакости, јавности, слобода (Љешевић М., Милановић М., 2009).

Реална позиција одрживог развоја је у чињеници неопходности увећања благостања свих људи на свету. Благостање човека подразумева здрав живот, висок културно-цивилизацијски ниво и поседовање довољне количине материјалних добара. Све ове три компоненте благостања свака за себе чине саставницу квалитета живљења, па било која од њих ако недостаје не може се говорити о квалитетном животу. Циљ развоја је подстицање личног и друштвеног благостања. Лично благостање подразумева здравље, лични стандард, адекватну друштвену позицију, висок образовни и културни ниво, квалитетни услови становања, одмора и рекреације, могућност рада и адекватне зараде, доступност у власти и решавању заједничких проблема. Друштвено благостање подразумева највиши степен демократије, адекватан друштвени стандард (обезбеђено школовање, лечење, културни садржаји и сл), високо развијен комунални стандард (јавни превоз, обезбеђење задовољења потреба и сл).

Савремена теорија развоја, а посебно пракса друштвеног (стратешког) и просторног планирања под развојем подразумевају управо интеграцију циљева хуманог (социјалног), еколошког, техничко-технолошког и економског развоја. Истина успон тржишне економије, приватизација и тенденције апсолутног профита у имплементацији развојне политике и планирања имају за последицу појаве дехуманизације (скупо школовање, елитизација културе и науке, спорта, туризма, скупо здравство, појава криминала и сл), а тешкоће економског развоја бацају у засенак еколошку свест и “обавезност” заштите и унапређења животне средине.

У суштини, може се говорити о интегралном и сепаратном развоју, локалном, регионалном и државном развоју. Интегрални развој подразумева унапређење свих компоненти живота, док сепаратни (елементарни) подразумева развој појединачних елемента живота. Често се код нас и у свету под појмом развој подразумева само економски и евентуално технолошки развој. Међутим та времена пролазе па се под развојем подразумева унапређење свих компоненти личног и друштвеног живота.

Појам „локална заједница“

Формалне и неформалне локалне заједнице

Упркос нагласку који је стављен на индикаторе одрживог развоја као средства за креирање политике, мало је доказа о показатељима који директно воде формулисању политике одрживог развоја. У неким случајевима, контраверзнија питања као што је улагање у комуналне потребе (јавни превоз, градску чистоћу), установљење правне еколошке заштите и адекватног мониторинга и сл. намерно се избегавају и од стране локалне заједнице и од стране владе, па чак и од стране међународних институција.

Овим се не тврди да процес утврђивања показатеља није важан, чиме се ипак избегава директан одговор на питања превођења ових показатеља у политику. Очигледно је да је мало вероватно да ће овај процес бити директан или аутоматски; уместо тога, он ће се неизоставно ослањати на већи број контекстуалних елемената. На пример, да би показатељи били прихваћени од стране креатора државне или локалне политике, може да се јави потреба за изменом политичких приоритета. У вези с овим може да постоји и потреба за променом културе и функционисања политичких институција. У многим случајевима јавиће се потреба за образовањем и јачањем свести да би неки од принципа одрживог развоја (на пример, концепт "апсорпционе способности") био у потпуности схваћен и поштован (Љешевић М., Милановић М., 2009).

Да би се приказале неке од политичких и институционалних препрека, као и препрека проистеклих из заузетих ставова, које спречавају успешно коришћење показатеља, корисно је размотрити неке од општих циљева политике одрживог развоја као што су: потреба за јединственим одлучивањем; потреба за једнакошћу и учешћем јавности и видети на основу садашњег искуства у којој мери су различити пројекти у вези са показатељима помогли у њиховој примени.

Недостатак политичке подршке стратегији одрживог развоја

Једно од великих достигнућа Конференције УН о животној средини и развоју било је да су државе први пут морале да прихвате мишљење да се еколошки проблеми не могу решити без испитивања њихових узрока у контексту глобалних економских политика и човекових активности. Као што је наведено, показатељи одрживости треба да подстакну шире и јединственије одлучивање. Свакако да сви проблеми како еколошки, тако и социјални се могу решити једино ако су опште прихваћени од становника како у држави, тако и на нивоу локалне заједнице.

Међутим, иако је на државном нивоу донесен низ правних аката из проблематике животне средине, низ уредби из домена социјалног и хуманог развоја они или се не спроводе или су такви да не обезбеђују опште прихватање становништва. Никада до сада на државном нивоу на локалном нивоу није разрађен озбиљан систем индикатора националног одрживог развоја, стога је и креирање политике одрживог развоја у нашој земљи у великом заостатку. На савезном нивоу само декларативно (моћ савезне државе је минимизирана), на републичком се креирање политике одрживог развоја своди на спорадичне и сепаратне интервенције, на локалном нивоу се скоро и не зна за то.

Што се тиче одрживости развоја, буквално не постоје никакви друштвени показатељи или показатељи "квалитета живота", а економски показатељи се

усредсређују на "одржање привредног раста" (процењено на основу бруто националног производа по становнику), појављују на врху листе по значају. И на државном нивоу се одрживи развој тумачи као показатељ да је држава неспремна да сагледа везе између еколошке, социјалне и економске политике, као и да (без стида) укључи свој бруто национални производ у листу показатеља одрживости, сувише добро илуструје политичке и институционалне препреке у дефинисању напретка и развојне одрживе политике, као и препреке које проистичу из политичких ставова естаблишмента.

Недостатак консензуса одлучивања становништва и учешћа јавности

На локалном нивоу креирање политике одрживог развоја се своди на "борбу" економиста и техничара са једне и "слабашних" екологиста и хуманиста са друге стране. Први имају економску и политичку моћ, други само наклоност значајног броја јавности. Економисти теже да се створе услови за повећање економског развоја, уз поштовање тржишних принципа и ослобађање приватне иницијативе и иницијативе производнопотрошачке компетиције. Техничари који најчешће имају највећу политичку моћ у локалним условима (грађевинци, енергетичари, архитекте и сл), теже да се обезбеди таква политика развоја која је заснована на грађењу без ограничења. "Изграјивачки" лоби је тим јачи јер политичка структура у локалним управама фаворизује бројност кадрова из технократских структура. За њих одрживи развој значи успорен (задржани) развој, а свака заштита је истовремено ограничење развоја. Трећа групација којој припадају хуманистичке и еколошке структуре у локалним управама је малобројна, често заплашена, неефикасна и неорганизована. Није редак случај да се у управу уведу такви кадрови који не знају свој посао на заштити (недостатак компетентности), неки од њих немају личне снаге да реализују оно што су научили или усвојили, док су трећи "поткупљиви" што привилегијама које остварују учешћем у власти, што материјализацијом тог свог учешћа, што директном "партиципацијом за нечињење" па и на разне друге начине. Трећа групација у суштини има највећу подршку јавности.

Ипак, основна а скоро и једина подршка за креирање оптималне политике одрживог развоја је максимално учешће јавности. Неопходно је прво обезбедити да се детерминише позитиван утицај јавности (удружења грађана, стручна удружења, појединци) на креирање и имплементацију политике одрживог развоја. Што тако није данас, практично ни у једној средини, је последица недостатка демократизације управљања, али и самог политичког процеса бирања и контроле власти. Неопходно је да буде обезбеђена јавност рада изабраних и постављених представника власти у смислу транспарентности њиховог рада. Нарочито је потребно да буде обезбеђена транспарентност оних структура власти који нису на удару средстава информисања (фондови за грађевинско земљиште, урбанистички заводи, јавна предузећа, фондови за развој, социјални фондови, геодетске управе и сл). Те организације управе су "склоњене од очију јавности", а ту се дешавају највеће штете по становништво.

Индикатори одрживог развоја

Социоекономски индикатори се могу исказати кроз следеће параметре:

- Висина (процент БНП) издвајања за потребе образовања и науке;
- Висина издвајања за социјалне потребе социјално угрожених категорија становника;
- Висина издвајања за обезбеђење народног здравља;

- Висина издвајања за задовољење масовних културних и рекреативних потреба становништва

Комунално-економски индикатори су:

- Висина инвестиција (у % дохотка) у јавни саобраћај;
- Висина инвестиција у изградњу школа, болница, спортских терена, културних установа;
- Висина инвестиција у сфери јавних услуга (водовод, канализација, електро снабдевање, топлификација, трговина);
- Износ улагања у уређивање амбијента насеља и тд.

Комунални индикатори одрживог развоја града представљају нивое обезбеђености комуналних активности на здравијој средини. Они су:

- Стање комуналног уређења насеља (број места за прикупљање отпадака, ниво решавања комуналних отпадака, честина прања улица и сл);
- Ниво уређености градског амбијента (фасаде, улице, коловози, тротоари, паркови и сл)
- Учесталост контроле саобраћајних возила и саобраћајних токова у граду;
- Обим неприкупљеног отпада са простора града и тд.

Социо-еколошки индикатори подразумевају стање прихваћености проблема и потреба очувања и унапређења животне средине у граду. То подразумева:

- Заступљеност еколошког образовања и образовања из домена заштите и унапређења животне средине у образовном систему (бр. часова и сл);
- Заступљеност еколошке проблематике у средствима јавног информисања;
- Ниво развијености еколошких странака и покрета;
- Ниво правне регулативе и институционалног организовања заштите и унапређења животне средине;
- Ниво "еколошке културе" грађанства и развијеност екохуманизма;
- Ниво еколошке науке и наука о животној средини (број одбрањених дипломских, магистарских и докторских радова из еколошке проблематике) и сл.

Еколошко-економски индикатори исказују "економичност заштите и унапређења животне средине" и обим финансијске обезбеђености еколошких програма. Они могу бити:

- Процентуално учешће обима улагања у заштиту, унапређење и изучавање животне средине у буџету;
- Ниво обезбеђености ресурсима природне средине производних и животних потреба становништва;
- Ниво учешћа еколошки здраве хране (хране без хемије) у понуди и сл.

a. Улога јавности и демократизација развоја локалних заједница

За досадашње креирање политике одрживог развоја још је карактеристично одлучивање одозго наниже, па се многе активности обављају у институцијама без учешћа јавности. Такав приступ свакако представља класичан начин дешавања политике управљања. Учешће јавности у доношењу одлука у вези са развојем од кључног значаја, стога што оно што из њих проистекне јавност треба широко да подржи. Учешће јавности нипошто није мало важно, будући да су многи облици и радикална решења у држави такви да су политичари хтели да буду сигурни да ће добити јавну подршку. Људи би такође требало да дају сопствени допринос тиме што ће живети на "одрживији" начин. Стога предстоји потреба дезидеологизације јавности и њено усмеравање у правцу онога од чега се живи, а то су пре свега економска, еколошка и социјална питања развоја. При томе се на стање животне средине посматра као на хумано питање сваке заједнице. Осим тога, уколико се "развој" не

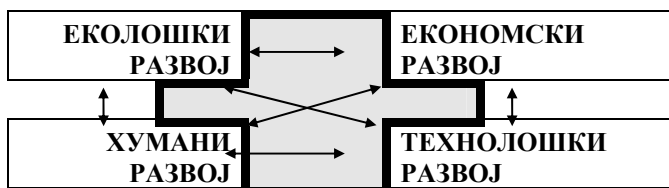
посматра само као привредни раст, већ пре као начин за задовољавање потреба људи и њихових тежњи да се квалитет њиховог живота унапреди са друштвеног, културног и еколошког аспекта, јавност би морала да буде укључена у утврђивање и формулисање вредности постигнутог и приоритета даљег напретка.

б. Какав је одрживи развој локалне заједнице?

Концептуални модел је схваћен као консензус хуманог, социјалног, економског, технолошког, културног развоја и очувања, санирања и унапређења животне средине и заштите иницијалне природне баштине и изворних екосистема. Уравнотежење свих страна људског живота треба да обезбеди људско благостање.

Основни модел одрживог развоја се заснива на следећим премисама:

- Рационална експлоатација природних ресурса;
- Ефикасно коришћење простора;
- Економска ефикасност заснована на продуктивности рада;
- Технолошка ефикасност;
- Социјална обезбеђеност;
- Хумани развој који подразумева задовољење образовних, здравствених, верских потреба и права, пре свега права на ефикасну демократију.
- Уравнотежен демографски развој;
- Пуна могућност задовољења културних потреба;
- Заштита и унапређење животне средине у смислу функционисања, здравља, живота и рада становника;
- Заштита природних и културно-историјских добара и других националних и државотворних вредности

Како се из предњег модела види, предстоји континуирана зависност и условљених фактора не само у свакодневном животу људи, људског окружења, већ и његовог рада, одмора и свих активности. Стога је и немогуће издвајати поједине развојне сегменте, јер одрживи (уравнотежени) развој интегрално посматран једино и има смисла. Концепт одрживог развоја се суштински бави новим концептом квалитета живота људи, при томе мора да се оствари равнотежа могућности и потреба, жеље за поседовањем и потребе за здравом и лепом животном средином, као и потребом да друштво буде на вишем цивилизацијском нивоу.

Сценарио интегралног одрживог (уравнотеженог) развоја представља везу између политика привредног развоја, развоја друштва и еколошког развоја (ICLEI, 1995). Одржив развој се схвата као развој усмерен ка људима чији је циљ побољшање услова живота, као и ка екологији, како би се очувала диверзификација простора, духовног стања и продуктивности земље. Одрживи развој теоретски доводи те четири области у све чвршћу везу док се привредни и технолошки развој задржавају у еколошким и социјалним оквирима односно служе увећању благостања људи и док се потребе становништва задовољавају на дуги рок и у следећој генерацији. Међутим, у креирању државне, регионалне и локалне политике данас доминира тенденција убрзања привредног раста (пре него благостања односно квалитета живљења), те

много аутори указују да су такве политике, уместо да доносе користи грађанству, током последњих неколико деценија само послужиле одржавању економске неједнакости.

Јасно је да постоји више основних политичких и институционалних проблема и питања која произилазе из заузетих ставова која нису обухваћена плановима и програмима развоја, а на која треба обратити пажњу. У основи свега налази се питање компетенције моћи: где је она концентрисана и питање начина на који се она испољава. Иницијативе за проналажење стварних услова друштвено-економског развоја треба да сагледају представу о моћи и престижу и да покушавају да створе нове слике моћи (и надлежности) повезане с новим циљевима и показатељима одрживог развоја. Да би се развила врста друштвене свести о развоју, морају се пронаћи начини друштвене организованости тако да квалитет живота грађана буде третиран као циљ, а држава као средство за реализацију тога циља. Политика се мора прихватити као високо интелектуална активност чији је задатак да организује живот грађанства, а све у циљу да он буде бољи (Милинчић М., 2008). То значи да предстоје радикалне промене у начну доношења одлука и пуна транспарентност власти (Pinfield, 1996).

Са потребним институционалним променама повезане су промене у приступима и схватањима креатора политике у оквиру органа власти. Уколико је потребно укључити јавност у акцију у вези са одрживошћу, тада развој политике такође треба повезати не само са информацијама, већ и са договорима и постизањем консензуса са становништвом. Потребно је сазнати ставове становништва у вези са питањима и показатељима који утичу на њихове животе и искуства, а затим тражити начине сарадње у решавању договорених питања. У сваком случају постоји могућност да делују као средство за подстицање активности ради решавања проблема сиромаштва и неједнакости, техничке заосталости и притиска на животну средину. Практичне иницијативе усмерене ка повећању могућности запошљавања, побољшања животних, социјалних и образовних услова у областима за које се покаже да им треба помоћ, треба да обезбеде квалитетнију организацију и живот са више смисла и здравља (Jacksonville Community Council Inc. 1993).

Закључак

Одрживи развој у оквиру локалне заједнице или програми које развијају органи власти у сарадњи са локалним заједницама, представља један од савремених трендова у развијеним демократијама насталих у последње време. Ми смо се овде бавили превасходно одрживим развојем као опредељењем у дефинисању концепта развоја. Покушаји су се концентрисали на дефинисање показатеља развоја који проистичу из домаћих услова друштвеног и политичког живота који утичу на политику локалних органа власти кроз процес промене од основе према врху. У овом раду истакнуте су тешкоће које се јављају при покушају да се политика промени уз коришћење модела одрживости развоја. За многе органе власти (на државном и на локалном нивоу) јединствено одлучивање може да утиче на статус као и да делује супротно од жеља структура моћи и схватања многих политичких институција.

Решења неких од ових проблема могу да се нађу, паралелно са развојем, у тражењу могућности за подстицање већег учешћа јавности у одлучивању. Ово би укључивало нове механизме за проширење и олакшавање дијалога између јавности и креатора политике, као и бољу интеракцију од стране креатора политике са различитим новим грађанским заједницама и групацијама у друштву. Практичне иницијативе за побољшање квалитета живота у појединачним друштвеним заједницама могу такође да се усмере на области којима је то најпотребније.

Литература

- Љешевић, М., Милановић, М. (2009). Вредновање природних фактора у урбаном планирању и програмима развоја локалних заједница. *Гласник Српског географског друштва*, 89 (3), 51–58
- Милинчић, М. (2004). Економско географска и еколошка поларизација простора као фактор нових функционалних односа међу просторним целинама. *Гласник Српског географског друштва*, 84 (2), 157–164
- Breheny, M. (1994): *Defining Sustainable Local Development*, Discussion Paper, No 23. Department of Geography, Universiti of Reading, UK.
- Cobb, C. (1995), *Imagery and Indicators*, in: A. MacGillivray (Ed.). *Accounting for Change; Papers from an international seminar at Toynbee Hall, New Economics Foundation, London.*
- Daly, H. & Cobb, J. (1990): *For the Common Good*, "Beacon Press" Boston.
- Fife Regional Council, (1995): *Sustainability Indicators for Fife* Glenroths.
- Hillary R. (1996): *Environmental Management Systems and Cleaner Production*, John Wiley & sons, Chichester
- Hogett, P.(1995): *Does local government want local democracy?* *Town and Country Planning*, 64 (4)
- International Council for Local Environment Initiatives (1995): *Local Agenda 21 Planing Guide (Draft)*, ICLEI, Toronto.
- Jacksonville Community Council inc. (1993): *Life in Jacksonville. Quality indicators for progress*, JCCI, Jacksonville.
- Lješević M. & Filipović D. (1995): *Environmental Information System as the Basis of Environmental Protection in Serbia*, - International Journal "Computers, Environment and Urban Systems" Vol 19, No 2, Elsevier Science, Pergamon Press, New York. (p.123-130)
- Љешевић А. М. (1998): *Югословјанскиј концепт устојчивог развојта, Међународна Академија наук, Росијскоје оделение Москва*
- MacGullivray A.&Zadek S,(1995): *Accounting for Change: indicators for sustainable development*, New Economics Foundation, London
- Pinfield G, (1996): *Beyond Sustainability Indicators*, *Local Environment*, Vol.1.No 2. Journal Oxford.
- Roseland, M. (1996): *Economic Instruments for Sustainable Community Development*, *Local Environment*, Vol.1.No 2. Journal Oxford.
- Sustainable Seattle (1995): *Indicators of Sustainable Community*, Sustainable Seattle, Seattle.
- Tibor, T.&Feldman, I. (Ed) (1997): *Implementing ISO 14000*, Irwin Chicago
- UNCED (1992): *Agenda 21*, UNCED, New York.

STRATEGIC PROGRAMMES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF LOCAL COMMUNITIES²

MILUTIN LJEŠEVIĆ^{*1}, BOJANA MIHAJLOVIĆ¹, RODOLJUB ČUČULOVIĆ²

Abstract: The concept of sustainable development is recent one, but this problem has been dealt with by the humanity from its beginnings. Back in the ancient time, a number of thinkers already understood the truth that quality of life meant actually good health, material goods and regulated social life. Nowadays, this concept is thought about in a more specific way. A sustainable development theory has been developed and become a leading premise of human life quality at international level. The term “sustainable development” is interpreted in various ways. Among the representatives of the futuristic elite of highly developed countries, the concept of sustainable development implies maintenance of production level and consumption of resources in this present time in order to stop the excessive consumption of natural resources and maintain the environment. This would, in fact, maintain the status of economic relations in the world and would conserve the status of privileged nations acquired at the time of great colonial empires.

Key words: local communities, development strategy, sustainable development, environment, economic development, social development

Introduction

Theory and practice of development planning has adopted a series of domicile and international principles governing the various forms of planned development of social, economic, energy, spatial and urban planning, as well as environmental planning and protection against risks and accidents and disasters. The following principles can be observed within the area:

- The basic concept of sustainable development is based on the *principle of integrity* of socio-economic development and environmental quality. Integrated planning involves all segments of society, the area in which society is “placed” as in both physical and political environment. Integrated planning policy should ensure a consensus between needs and constraints, needs and capacities, present and future.
- Planning policy must be led by *scientific grounds*, which means that it must harmonize the social and personal needs of people with modern knowledge about the technological developments, possibilities for health protection and promotion, environmental monitoring, as well as modern demands for better quality life.
- Sustainable development also relies on the principle of *technological basis*, which means that it must be understood that economic development, environmental protection; better quality of life should be based on state-of-the-art technical and technological achievements.
- The development is mainly focused to better quality of life and therefore rests on the *principles of humanity*, which means that the interest of humans as biological and social beings must come first in any development planning and prosperity.
- The planning and implementation process should be based on the *principle of democracy* and *public planning*, which means that preparation of plans, course of the drafting and establishment of planning decisions, and implementation in particular,

* E-mail: mljesevic@gmail.com

The paper contains the research results of the project No 146015 supported by the Ministry of Science and Technological Development of the Republic of Serbia

must be such that all segments of society, starting from individuals to communities, and communities that are associated by certain interest, must be informed and consulted, and their views should be taken into account.

- Planning of development must be based on the principles of *hierarchy of interests, goals and needs*. This means that urgent solutions must be planned, as well as those of higher importance for the society as a whole, and those with generally higher impact to the country.

Each of the above mentioned principles put forward demands and constraints assumed by the human side of development for which environmental and ecological balance of the territory is a major interest. In this regard, the following conservation principles are dominant ones: cultural diversity, geodiversity, biodiversity, environmental quality, and human health, human rights - equality, transparency, and freedom (Lješević M., Milanović M., 2009).

The real position of sustainable development is in the fact of necessity to increase the welfare of all the people in the world. Human welfare involves healthy living, high cultural and civilization level and enough material goods. All these three components per se make inseparable part life quality, and absence of any of them would mean that it is not possible to talk about quality of life. The aim of the development is to encourage personal and social welfare. Personal well-being includes health, personal standard, adequate social position, high educational and cultural level, quality housing, rest and recreation, the opportunity to work and adequate income, access to justice and resolution of common problems. Social well-being involves the highest degree of democracy, adequate social standard (education, health care, cultural events, etc.), highly developed community standard (public transport, services, etc.).

Modern theories of development, in particular the practice of social (strategic) planning and development, include the integration of goals of human (social), environmental, technological and economic development. It is true that development of market economy, privatization, and the tendency of absolute profits in the implementation of development policies and planning have resulted in the appearance of dehumanization (expensive school, making elite in culture and science, sports, tourism, expensive health care, crime, etc.), while the difficulties of economic development have put aside environmental awareness and “obligation” to protect and improve the environment

In fact, we can talk about integrated and separate development, the local, regional and national development. Integrated development means improvement of all components of life, while a separate (elementary) involves the development of the individual elements of life. Often practice in our country, but elsewhere in the world as well, is to see the term development only as economic and possibly technological one. However, the time changes and development already implies the improvement of all components of personal and social life.

The term “local community”

Formal and Informal Local Communities

Despite the emphasis put on sustainable development indicators as a tool for policy-making, there is little evidence about indicators that lead directly to the formulation of sustainable development policies. In some cases, controversy issues such as investment in public utilities (public transport, maintenance of urban areas), establishment of legal protection in environmental matters and adequate environmental monitoring etc., are

deliberately avoided by the local community and the government, and even by international institutions.

This does not mean that the process of determining the parameters is not important, still avoiding direct answer to the question of introduction of these indicators into the policy. It is obvious that it is not very likely that the process will be direct or automatic; instead, it will inevitably rely on a number of contextual elements. For example, it may be necessary to change political priorities to make the indicators acceptable for state and local policy makers. With respect to that, there may be a need to change culture and functioning of political institutions. In many cases there will be a need for education and awareness raising to make some of the principles of sustainable development (for example, the concept of “absorption capacity”) completely understood and obeyed (Lješević M., Milanović M., 2009).

In order to show some of the political and institutional obstacles, and obstacles arising from certain standpoints, which prevent successful use of indicators, it is useful to consider some of the general goals of sustainable development such as the need for a unified decision-making, the need for equality and public participation and we can see on the basis of present experience to what extent the different projects related to indicators have supported implementation thereof.

a. Lack of Political Support to Sustainable Development Strategy

One of the great achievements of the UN Conference on Environment and Development was that this was the first time the states had to accept the view that environmental problems cannot be resolved without examination of their causes in the context of global economic policies and human activities. As noted, sustainability indicators should encourage wider and more unified decisions. Naturally, all the environmental, as well as social problems can be solved only if they are accepted by the general population at national and local levels. Policy making related to sustainable development is implemented only declaratively at federal level (federal state power is minimized), at the republic level it is implemented through sporadic and separate interventions, while at local levels policy making in the area of sustainable development is almost unknown.

As for the sustainability of development, there are virtually no social indicators, or indicators of “quality of life”, and economic indicators are focused to “maintenance of economic growth” (estimated on the basis of gross national product per capita), appear at the top of the priority list. At the state level also, sustainable development is interpreted so narrowly, which indicates that the state is not ready to perceive the connection between the environmental, social and economic policy, and to (without shame) include its gross national product to the list of indicators of sustainability, which greatly illustrates the political and institutional barriers in the definition of progress and sustainable development policies, as well as barriers arising from the political attitudes of the establishment.

b. Lack of Consensus in Decision-Making Process of Population and Public Participation

Policy making in the area of sustainable development is at local level only a kind of “battle” between the economists and technicians on one, and “feeble” ecologist and humanist, on the other side. The first ones have economic and political power, others only the support from significant number of the people. Economists seek to create conditions for increased economic development, with respect to market principles and the release of private initiative and initiatives of the production of consumer competition. Technicians, who often have the greatest political power in local conditions (civil engineers, energy developers, architects, traffic engineers, etc.) tend to provide such a policy development

which is based on the development without restrictions. The “construction” lobby is stronger because political structures in local government are in favour of technocratic structure staff. For them, sustainable development means slowed down (held) development, and every protection means also limited development. The third group belonging to humanistic and ecological structure of local governments is a small, often frightened, inefficient and disorganized one. It is not rare case that the government hire staff who do not know the job of protection (lack of competence), some of them do not have the strength to realize what they have learned and adopted, while the third “corruptive” group earns privileges by participating in government, through materialization of their participation, or through direct “participation for failure to act” and in many other various ways. The third group in fact has the highest public support.

However, the main and almost the only support for the creation of optimal policies for sustainable development is maximal public participation. It is firstly necessary to ensure determination of positive public influence (citizens’ associations, professional associations, individuals) to create and implement policies for sustainable development. Why this is not the case in almost any environment is the result of lack of governance and democratization of the political process selection and control of government. It is necessary to ensure publicity of appointed government officials in terms of transparency of their work. In particular, it is necessary to provide the transparency of governmental structures that are not targeted by media (Funds for construction land, urban development bureaus, public companies, development funds, social funds, geodetic administration, etc.). Those administrative organizations have been placed “far from the public eye”, which causes greatest damage to general population.

Indicators Of Sustainable Development

Socio-economic indicators can be expressed through the following parameters:

- Amounts (percentage of GDP) of allocations for the purposes of education and science;
- Amounts of allocations for social needs of vulnerable categories of population;
- Amounts of allocations for the provision of public health;
- Amounts of allocations to meet the mass cultural and recreational needs. (MacGullivray, Zadek, 1995)

Community-economic indicators are:

- Amount of investment (in% of income) in public transportation
- Amount of investment in construction of schools, hospitals, sport facilities, cultural institutions;
- Amount of investments in the sphere of public services (water supply, sewerage, electricity supply, heating, trade);
- Amount of investment in the regulation of environment in settlements and so on.

Community indicators of sustainable development of the city are the levels of communal activities aimed at healthier environment. They are:

- The state of utility regulation in a settlement (number of sites for collecting waste, level of regulation of municipal waste, frequency of street cleaning, etc.);
- The level of organization of the urban environment (facades, streets, driveways, sidewalks, parks, etc.)
- The frequency of vehicle traffic control and traffic flow in the city;
- Volume of non-collected waste from the city zone and so on

Socio-ecological indicators include the state of acceptance of the problem and the need to preserve and improve the environment in the city. This includes:

- Presence of environmental education and education in the area of protection and improvement of the environment in the educational system (number of classes and the like);
- Presence of environmental issues in the media;
- The level of development of environmental movements and parties;
- The level of legislation and institutional organization in the area of protection and improvement of environment;
- The level of “ecological culture” of citizens and development of ecological humanism;
- The level of environmental science and environmental science (the number of bachelor, master and doctoral theses in environmental sciences, etc.). (Cobb, 1995).

Ecological-economic indicators demonstrate “cost of protecting and promoting the environment” and the extent of financial means provided for environmental programmes. They can be:

- Percentage share of the volume of investment in the protection, promotion and research environment in the budget;
- The level of environmental resources provided for production and living needs of the population;
- The level of participation of environmentally healthy food (food without chemicals) in the offer and the like.

Role of the Public and Democratization of Local Communities Development

Top-down decision-making in creation of policy in sustainable development has been more typical in the so far practice and many activities performed in institutions were with no public participation. Such an approach certainly represents a classic way of government policies. Public participation in decision making related to the development is of key importance because everything that comes out of such decisions should be broadly supported. Public participation is by no small matter, since many forms and radical solutions in the state are such that the politicians want to be sure to get public support. People should also make their own contribution to the time when they will live in “sustainable” way. Therefore, it is necessary to de-ideologize public and to direct them towards the things that earn a living, and these are primarily economic, ecological and social development issues. In addition, state of the environment is seen as a humanistic issue of each community. Besides, if the “development” is not viewed as economic growth, but rather as a way to meet the needs of people and their aspirations to enhance their quality of life with social, cultural and ecological aspects, the public would have to be involved in identifying and formulating values of the achieved and priorities of further progress.

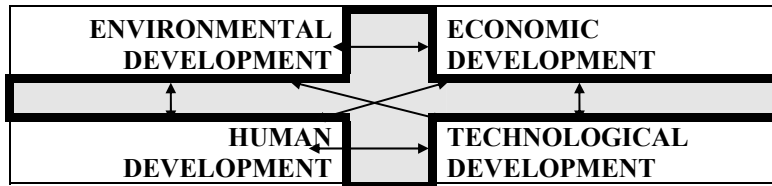
What Kind of Sustainable Community Development?

Conceptual model is seen as a consensus of human, social, economic, technological, cultural development and preservation, rehabilitation and improvement of environment and protection of natural heritage and the initial source ecosystem. Balancing all sides of human life should be to ensure human well-being.

The basic model of sustainable development is based on the following premises:

- rational exploitation of natural resources;
- efficient use of space;
- economic efficiency based on labour productivity;
- technological efficiency;
- social safety;
- human development, which includes the satisfaction of educational, health, religious needs and rights, especially the right to an effective democracy.

- balanced demographic development;
- full ability to meet the cultural needs;
- protection and enhancement of the environment in terms of performance, health, life and work of the people;
- Protection of natural and cultural-historical heritage and other national and state values.

As the above model shows, there is continuous dependence of conditioned factors not only in everyday human life and environment, but also of work, rest and all other activities. Therefore, it is impossible to distinguish individual segments because sustainable (balanced) development only makes sense if it is observed in integrated manner. The concept of sustainable development essentially deals with the new concept of quality of human life, achieving balance between capabilities and needs, the desire for ownership and the need for a healthy and beautiful environment, as well as need to bring society to a higher level of civilization. (Lješević, 1998)

Scenario of integrated sustainable (balanced) development is a connection between the policy of economic development, social development and ecological development (ICLEI, 1995). Sustainable development is understood as a development aimed at people whose aim is to improve living conditions, as well as ecology, in order to maintain diversification of space, the spiritual condition and productivity of the country. Sustainable development brings theoretical results of these four areas in a closer connection, while maintaining economic and technological development within ecological and social frameworks to serve the people and increase prosperity while meeting the needs of people in the long term and for the generations to come. However, the creation of national, regional and local policy today is dominated by the tendency of acceleration of economic growth (rather than the welfare and quality of life), and many authors point out that such a policy has, over the past few decades, only serve the maintenance of economic inequality, instead of providing the population with benefits.

It is clear that there are more fundamental political and institutional problems and issues arising from the attitudes that were not included in the plans and development programs, and to which attention should be paid. Basically, everything is a question of competence of power: where it is concentrated and the question of how it is manifested. Initiatives to find the real conditions of socio-economic development should review the idea of power and prestige and to try to create new images of power (and competences) associated with the new goals and indicators of sustainable development. Despite everything that is related to the theory of planning done over the past year, Serbian society is still far from having an elaborated practice in implementation of sustainable development goals, and guidelines that will ensure constructive use of power. In order to develop this kind of social awareness about development, they have to find ways of social organization so that the quality of life for the citizens should be treated as a goal, and the state as an instrument for the realization of that goal. The policy must be accepted as a highly intellectual activity whose task is to organize the life of citizens in order to make it better (Milinčić M., 2008). This means that a radical change in the decision-making process and full transparency of government is yet to be seen. (Pinfield, 1996)

Necessary institutional changes are linked to changes in attitudes and perceptions of policy makers within the authorities. If you need to include the public in an action related to sustainability, then the policy development also need to connect not only with information, but with reaching agreements and consensus with the population. It is necessary to know the views of citizens regarding the issues and indicators that affect their lives and experience, and seek ways of cooperation in solving the agreed issues.

In any case, there is a possibility to act as a means of stimulating activities to address the problem of poverty and inequality, and technical obsolescence and pressures on the environment. Practical initiatives directed towards increased employment opportunities, improved living, social and educational conditions in the areas which need help, should provide for better quality organization and more meaningful life and health. (Jacksonville Community Council Inc. 1993).

Conclusions

Sustainable development within the local community or programmes developed by the authorities in cooperation with local communities is one of modern trends in developed democracies created in recent times. Here we have dealt with sustainable development as the primary choice in the definition of the concept of development. Efforts have focused on defining the parameters of development which result from local conditions of social and political life that influence the policy of local authorities through the process of bottom-up changes. The paper highlighted the difficulties that arise when trying to change policy using a model of sustainable development. For many governmental authorities (state and local level), unified decision-making can affect the *status quo* and act contrary to the desire of power structures and the understanding of many political institutions.

Solutions of some of these problems can be found, along with the development, in seeking the opportunities to encourage greater public participation in decision-making process. This would include new mechanisms for expanding and facilitating dialogue between the public and policy makers, as well as greater interaction by policy makers with a variety of new communities and civic groups in society. Practical initiatives to improve the quality of life in individual communities can also focus on areas that need them most.

References

See References of page 166